

Interview 2: Galio Uma, Makerin Azurfa

Makeri (M): Ni ina da shekara yanzu..., ina da *vers* ...alal misali *vers mille neuf cent quatre vingt et quatre* (1984) gare mu *parce que* wajenmu babu *hopital* lokacin da anka haihe ni ban san shekaruna ba, gaskiya. Ihehehe! Makaranta, ban yi makaranta ba sabo da an sa ni makaranta sai daga baya wajenmu babana bai da hali, mammana bai da hali sai mun biya. Akwai nisa tsakaninmu da inda muna karatu. Kilometir kama sha biyar kullum ina tahiya da kahwa. To, ha na gaji wani lokaci mu hau jaki, wani lokaci mu hau rakumi, to wani lokaci ma babu hali, babu karatu. Amman na yi shekara shidda ina karatu ko biyat. Amman ban ji dadi ba da ban yi karatu ba. Sabo da shi ne dadin duniya. Mm.

To mu Buzaye ne muna yin buzanci. Ana ce muna *Tuareg*. Mais *Tuareg* din ma ba guda ba ne. Mu *artisans* ne zan ce miki. Can ainahinmu ma ba mu da wani aiki sai kira. Duka mutanena suna can Abala. Nan ga ni dai na nan ga. Ka gani ina da mata, ina da yaro. Akwai babana, akwai mammana. Ina da kanne hudu, macce biyu da namiji biyu. Suna duka cikin gida. Duka kuma kama ni ne *chef de famille*. Duka ni ne ina *aider* dinsu. Sabo da babana yana da shekara saba'in da biyar. *Vers*. Mammana yana da shekara shi ma hamsin da biyar. *Vers. Donc* ke nan duka tsohi ne ba su aiki. *Africain* in ya kai wannan shekaru babu batun aiki da yawa. Kuma muna noma muna kiwo, muna wanga aiki.

Nanga Yamai, nanga *musée* mafarin mu zo nanga, uwayenmu anka kawo tun lokacin su *Diori Hamani*, su *Seyni Kountché*, bisa rakumi ma suke zuwa nan ga musée. Lokacin nan babu mutane ba ...su zo su yi aiki su tafi. To suna nan mu ma ha muka biyo uwayenmu. Mun biyo su ne da sunka taho nan ga. Sunka ce muna ku taho ku gani kuma zaman ga na Yamai yana yi muna alhamdulillah. Muna samun abin da zamu ci da iyalinmu, muna samun abin da zamu rufa ma kanmu assiri, alhamdulillah. Lalle yânda ake kama yaro a tura shi cikin lakkwal, haka nan ne mu ma ana kama mu daga shekara shidda shekara bakwai ana kamo yaro ya fara daga kananan zobe, daga 'yan kunnai, daga abun wuya ana koya mishi. Yana nan aikinshi yana saida shi misali dala dari, dala goma, dala ashirin, ha ya kai inda zai samu ya yi unfani a ciki. Kuma Alhamdulillah da babana yana fara gaya mini ma'ana wannan aiki ni tambai shi wata rana hal ina ne ya koyi wanga aiki ya ce mini babanshi ya koya mishi. Sai ni ce mishi babanshi hwa shi wa koya mishi ya ce mini shi ma babanshi ya koya mishi. Ni ce mishi ta wafanda sunka koya shi farin farko ya sun kai sunka gane shi. Ya ce mini wanga abu ba tun daga zamanin annabawa, su annabi Nuhu, Nuhu shi ne ana ce Nuh wanda ya yi *bateau*. Mu daga can ne munka gado wannan kira.

Akwai tun daga ainihi can da babu azurhwa, babu farhe, muna dauki duwatsu ne sai mu yi gidan laka mu sa kara mu sa itace mu kawo wani itace mu sa sai mu dauko 'yan kananan duwatsu kama hakan ga. Kananan akwai wanda suna yi suna can cikin daji. Sai a sa su. Wannan in suka ji wuta, in suka zama ja ja wur, suna zama farhe. Cikin farhen nan ne ana samu a hidda farhe wanga, a hidda wanda azurhwa. Ka gani ko da wanga yuƙa na nasara ya zaka, muna da namu. Ko da wanga *sciseaux* na nasara ya zaka muna da namu. Ko da wanga marto na nasara ya zaka, ka gani wanga dai mu ne munka yi shi. Wanga ma mu ne munka yi shi. Da hannuwanmu ne muna yin shi. To ko da farhe na nasara ma zai zaka mu muna da namu. Amman yanzu mun samu an ba mu kayan aiki da muka samu da *projet-projet* suna ka muna kama muna da mashin yanzu mai jan farhe, mun huta da bugun farhe. Muna da gaz ba sai mun sa *boussole* din nan ba. To muna da *sciseaux* shi ma na zamani. Kayan aiki na zamani dai yanzu mun samu yanda muke so. To sai munka manta da wa'ancan na da sabo da wa'ancan suna da wuya. Tun da da farhi dai ne muka aiki, da ilimi da hakuri. To bayan su farhe su ma daban daban ne. Ka gani akwai azurhwa, akwai zinariya, akwai kwabo, akwai dalma, akwai sanfalmā.

Lalle farhen da nike so in yi aiki da shi cikin duniya babu farhen da ya wuce azurhwa. Shi ne ana cewa *argent*. Kuma shi ne na gani an hi yin haraka da shi sosai a nanga Nijer. Ba ma Nijer ba duka ma duniya duka. Tun da shi bai da tsada kama zinariya kuma dai sake jiki. Kuma shi wannan azurhwa yanda uwayenmu sunka ce muna dâ, ka gani yanzu wanga zobe in ka gani ya yi baƙi. In dai na azurfa *pure* ne to kana da matsala ukku ke nan. Na dâi in ana yawan magananka, zobenka yana nuna maka, ya yi baƙi. Ga yanda uwayenmu suna faɗa muna. Na biyu kuma in mutum yana da tunani cikin zuciyasshi wanda ya dame shi yana yin baƙi. Na ukku kuma in lahiyanka bai ishe ka ba, yana yin baƙi.

Azurfa ana samunshi... dâ akwai tammomi, wanda da munka gani uwayenmu ma suna da su ba mu san ko ina suka same su ba. To su ne munka iske da su muna aiki da su. To amman yanzu da tammomin nan yanzu sun rage sun fare kama yanda zamani yana canzawa haka ne. Yanzu azurhwa sai an ka muna shi daga kasashen waje. Ana ka muna shi daga kasashen Turawa, ana ka muna shi daga kasashe alal misali kama Najeriya, ana ka muna shi *par kilo*, kilo guda abin da muna sayenshi dâ jika dâri da talatin amman yanzu jikka dâri biyat da talatin yake. Sabo da 25grams, guda dâya suna saida muna shi *valeur de treize mille francs*. To jikka goma sha ukku. Ni in na gyara shi, in ni zo wani ni ce mishi azurhwa yana da tsada bai yarda. Ke nan dan shi ne yana kawo matsala, muna yin aiki *leger*. Kama mun yi aiki *leger* hakan ga. To in ba mu yi *leger* ba wanda ba su tsoron Allah suna sa *mélange*, amman ni ba zan sa *mélange* ba. Tun da na san ina komawa ga Allah. Ke nan gara in yi aikina fi sabilillahi in fare shi cikin gaskiya tun da mai gaskiya yana kwana lahiya ya tashi lahiya. Ya ci lahiya ya sha lahiya. Duk mai gaskiya na tare da Allah.

E da yawa suna nan cikin *musée* wanda ba Buzaye ba ne. Amman yanzu ni da kaina da a Buzu ma sun hi ni iya aikin azurhwa. Sabo da kaman karatu ne in ka tsaya yau ga inda kake, gobe ga inda kake. Ha ma ya zamanto wata ran kai da kanka kana kirêyên wasu *models* da ba a taɓa gani ba. Sai ka ce wanga kai ne ka yi shi ka yi mishi suna wanda kake so, ka faɗi ran da ka yi shi, ka faɗi lokacin da kana yi kana yinshi tun da ya kamata a ce duk aiki yana da lokacin da ake fara shi yana da lokacin da ake fare shi. Ina jin daɗin kuma ina so in yi sabon *model mais* ban iyawa. In na yi guda cikin ...sss...wata guda na yi kofari. To mine ne zai hana ni in yi su? Ban da hali. Ban da hali. Sabo da in kana so ka yi aiki sai in kana da abin da zaka ci da abin da zaka aje ma gida da abin da zaka yi aiki da shi, da abin da zaka biya haya. Nanga haya nike biya nanga. Can gida ina tura musu kuɗi, nanga kuma akwai kashe-kashen kuɗi da yawa wanda in ba kana da hali ba ne bai yiwa ka sami damak kà yi aiki.

Idée wanda zan samu in yi sabin *model*, ina tsayawa in yi *réfléchir* bisa kayana, ina da wanga *model* ina da wanga *model*, cikin kayana, wane *model* ni gani an hi sayenshi. Sai in tai in yi na kusanshi wanda kuma na san ya hi shi kyau. Ya zan je in yi shi? Sai na dâuko, da can uwayenmu ba su da *bic* balle su yi rubutu. Ni sai na dâuko *bic*, na yi *dessin* hakanga na yi *tracer*, in na yi *tracer* sai in dâuko *sisceaux* in yanka. In ni yanka, sai na yi shi cikin *bic* sannan ha in gani in ya yi kyau sa'annan in zo in yi shi cikin azurhwa.

E...wannan *croix*, muna da *vingt-et-une croix du Niger*. Dan mi ne aka ce *vingt-et-une*? Ba a sa *vingt-neuf* ko *quarante* ko *cinquante*? Akwai dalili. Sabo da da mu can ainahi Buzaye, ba mu da gari guda, mu da hillani. Mu kwana na nanga mu tashi mu tahi nan, mu bar wannan wuri mu tai can, mu bar can mu tai can, to sabo da mi? Muna biye da bisashenmu su ne suna kore da mu. Sabo da rafumi bai iya zama wuri guda. Yau in ya ci wanga haki ya ci wanga haki gobe na wancan yake so. Yau in ya sha wanga ruwa gobe wa'ancan yake so kuma yana yiwa yau a ce na nanga babu ruwa sun fare dole sai mun tai neman

inda akwai ruwa sabo da can da ba mu da fanfo, ba mu da rijiya. Rijiya wanda muna yi da hannu ne muna yinshi.

To sai muna bi inda akwai gulbi-gulbi na ruwa. E. Ka gani *le premier* gari wanda munka hwara zama Agadas. Daga gare shi *deuxieme* sai Tawa, daga gare shi sai Zander, akwai su Madawa, akwai su Illela duk suna nan ba Illela ba, akwai su Ingal. Dan mi ne Ingal? Ingal can ne akwai ruwa wanda in ka yi wanka da su duk ko wane irin rashin lahiya gare ka kana samun lahiya. Daga Ingal akwai Bilma. Bilma can ne akwai gishiri wanda muna ba rakumma. Daga Bilma akwai wani gari da muna ce Iferuwan, Iferuwan can ne inda ...lokacin sanyi in ya yi mu can ne muna zama. Bayan shi akwai Ingal. Ingal can ne muna samu mu yi *cure salée*, a zamna a yi dariya a yi arme a yi wasa kowa dai ya ji dadi. To dan shi ne wannan garuruwa sai muka yi *les vingt-et-une croix*, sabo da *different* din gari ko da kana ganin mutum zaka ce 'a...wannan na Agadas ne, wanga na Tawa ne, wanga na Madawa ne, wanga na Zander ne' sabo da wannan *collier* kowa zai sa na wajensu. Ba na addinin Musulunci ba ne ba na addinin Kirista ba ne, na kowa da kowa ne shi kuruwa dagadez.

Yanzu ina so zani yi maka *croix d'Agadez* guda zaka gani. Ka gani wanga na yi shi ba tare da *dessin* ba. Cikin kai hakanga dai kawai *mais* akwai wanda muna yi da danko, akwai wanda muna yi da *tracer*. Wanga na yi shi *sans tracer*. *Assetakan nagla.... Je chante*, sabo da ina yin waƙa sabo da can cikin ainahin aikinmu ma in mutum yana yin waƙa yana jin dadi. Ihehehehe ! In mutum bai da lahiya bai yin waƙa ke nan in kana da lahiya sai ka yi waƙa.... Yanzu ta ƙare nanga. Yanzu yanda zani yi mata, hudeta zani yi. Ina yin hakanga, sai in dauki wanga a sarkahwa. Ka gani ya hude ko? Madalla. To yanzu hanci ne zani yi mishi *déjà* na hude shi na yi mishi hanci. Mhmhm.

To yanzu ina goge kuruwana na Agadas. Agadas gari mai dadi. Ka gani musali ne kuwa, in na tashi yin wanda zan yi shi ya yi bai da wani matsala ina fara shi tun da sassahé kahin marece insha Allahu tana yiwa ta ƙare. Koko in bata ƙare ba in bari sai gobe in ida ta. To, yanzu na ƙare yanzu *dessin* za ni yi. Ka gani yanzu ko yanda ina yishi ko? To wanga shi ne muna ce '*tazurufi*' mai bakin gatari. Yanzu in na ƙareshi ina ajeshi aikinshi shi ya ƙare. Wanga ne zan dauka. Shi ma in zan dauka sai na diba bakinshi in jinjina ha in gani yana yi. To in ina so in gani in yana yi haka ne zani yi. *Donc c'est bon* yana yi. Sai in gwada in gani in yana yi. In bai yi sai in gyara shi. To ka gani yanzu yana yi shi ma bai da wani matsala. *Mais* wanga kuruwa da nika yi na nikyal ne. Nikyal dan haka ne yanda ka ga ya yi baƙi haka, to haka ne yake baƙi. In *argent* ne fari ne kullum. Bai da wani mikis...*Voilà*. Ka gani yanzu ga shi nanga. To yanzu ni in ina so ina yi mishi wani sabon hikima nanga. Sai in yi wani ado. Ka gani yanda dai, yanda adon kuruwa dagadez yake ko? Babu wani ƙari ko? To ni bari in ƙara shi ka gani. Ina ƙara shi sabo da aikina ne.

E...wanga *dessin* da ni yi tsakkiyan ga, ga yanda babana ya faɗa mini da in mutane sun hito ana ce ...*Àzàwag, Àttaràm, Āgàla, Tamàsna*. Kaman gabas, yam... gabas, yamma, kudu, arewa. In mutane sun hito daga nanga, zasu tai gabas. Wanga hudin ga da ka gani, yanda tarihi ya ce ka san tarihi daban daban ne. Kama nanga ne rijiyammu yake. To, ke nan in sun tashi daga nanga ha nanga zasu zo su sha ruwa. Ga na gabas, ga na yamma, ga na kudu amman dai duka nan ne sukà salla. To dan haka ne anka yi nanga. Ha na gabas ma su ma can ne sukà salla. To ke nan wanga nan sukà salla, wanga na sukà salla, wanga nan sukà salla. To. Wanga tarewan ga da anka yi nanga shi na da *tigirwìt*, inda ruwa suke. Ruwa sun taho sun ratsa inda mutane suke, ke nan dole wa'anga sai sun biya cikin ruwa, wa'anga ma sai sun biya, wa'anga sai sun biya. To, bai ƙare ba. Ka gani ya hwara haske ko?

Int: Mhm.

Mai Tambaya (M): To. In ina so na samu sabo. Yanzu ban da sabo. Sai in yi ta yinshi in yi ta yinshi sai ya yi fare duka ya yi hwari. Yanzu dai ka gani ya hwara hwari. Dazuka gani yanda jinkinshi yake.

Int: Mm.

M: Yanzu ka gani ya yi. To in ni fare wanga, sai in buga in...kama hakanga. Dole ne sai hannunka ya d...in ba ka saba ba sai hannunka ya yi ruwa lokacin da ka hwara sabo da akwai wuya. Kana yi hakanga ha ka hidda baƙi-baƙin nan duka in ya yi haske. Ka gani ya hwara haske ko?

Int: Mhm.

M: To in kana so kuma, ka yi mishi maƙoƙi, in ɗan kunnai ne kana huda shi na nanga sai ka yi mishi ɗan kunnai. In kuma kuruwa dagadez ne kana shirya shi. In kuma *porte-clés* ne kana barinshi hakanga.

Kuma shi ma kana mai da shi *tableau* kana barinshi hakanga. To aiki ne ba guda ba. Daban-daban ne kuwa.

Sosai ma ina jin dadinshi. Yanzu a ganina babu aikin da ya hi mini wânga. Ko, ko mi aikin gwamnati ma ina ganin na hi gane ma wanga aiki sabo da yanzu in ni zanna ina iya aikin jika guda in tashi in tai babu wanda ya bi ni babu wanda ni bi kuma a cikin haka ne ni yi arme, a cikin haka ne ni sami yaro. Kin ga nī ma a cikin haka ne anka ka mammana kuma yarona ma haka ne shi ma zashi yi insha Allahu.